

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 Oslo

Høringsuttalelse til forslag om å endre bestemmelsene i opplæringsloven og privatskoleloven om delegering av myndighet til bortvisning av elever fra undervisningen

Utdanningsdirektoratet viser til høringsbrev fra departementet datert 5.6.2009 om delegering av myndighet til bortvisning av elever fra undervisningen.

Direktoratet merker seg at departementet mener at en bortvisning er en avgjørelse og ikke et enkeltvedtak. Direktoratet ser at det kan stilles spørsmål ved denne tolkningen. En bortvisning (uansett lengde) er bestemmende for den enkelte elevens rettigheter og plikter, jf. forvaltningsloven § 2. Det kan derfor argumenteres for at en bortvisning derfor bør være i enkeltvedtaksform og det bør være klagerett knyttet til enkeltvedtaket, også til kortere bortvisninger. Direktoratet mener at en slik tolkning også vil understreke at en bortvisning er skolesamfunnets alvorligste refsingstiltak.

Departementet påpeker på side 2 at *"Bortvisning for en kortere eller lengre tidsperiode er en alvorlig sanksjon. Det er derfor viktig at regelverket knyttet til bortvisning ivaretar hensynet til elevenes rettsikkerhet, samtidig som det åpner for muligheten til å vise bort elever når det er nødvendig."* Direktoratet er enig i disse betraktningene, men mener at både rettsikkerheten og muligheten til å vise bort elever når det er nødvendig, er ivarettatt i gjeldende bestemmelser om bortvisning.

Direktoratet ser likevel at det ikke er vanlig at en leder er avskåret fra delegasjonsadgang, og at en slik avskjæring krever en særskilt begrunnelse. Direktoratet mener at det i forbindelse med bortvisning er sterke grunner som taler for at det er rektor selv som må treffe avgjørelsen. Bortvisning er den strengeste straffen i skolesamfunnet. Det betyr at det er, og bør være, en eksklusiv type saker som faller inn under bestemmelsens virkeområde. Kravet er at det alvorlige eller gjentatte tilfeller. Bortvisning skal være en siste utvei. Det er viktig for elevenes rettsikkerhet at det kun er rektor som kan beslutte dette. Utstrakt delegasjon vil føre til vilkårlige avgjørelser og bidra til en devaluering av bortvisning.

Direktoratet vil legge vekt på at rektor har en viktig rolle i forbindelse med oppfølging av elevene. Ved at det kun er rektor eller rektors stedfortreder som kan bortvise vil det være enklere å holde oversikt over hvilke elever som er bortvist og hvor ofte dette skjer. Dette er viktig for å iverksette tiltak for eksempel i videregående opplæring knyttet til elever som er i risikozonen for frafall.

Direktoratet er enig i at bortvisning for kortere perioder er et mindre inngrep enn en bortvisning for lengre tidsperioder. Vilåret for bortvisning (uansett lengde) er at det er et alvorlig reglementsbrudd eller at reglementsbruddet er gjort flere ganger. Det vil selvsagt være en proporsjonalitet i denne vurderingen. Lengden på bortvisningen må stå i forhold til reglementsbruddet. Dersom læreren kan bortvise en elev for resten av en dag, er det viktig at lærerne har en omforent forståelse av vilkårene for bortvisning. En delegering vil innebære en

større mulighet for ulike tolkninger av hva som er tilstrekkelig for bortvisning. Direktoratet mener at dersom det kun er rektor som har kompetanse til å bortvise, vil dette være gunstig for elevens forutsigbarhet og rettssikkerhet. At det bare er rektor som har adgang til å bortvise vil også sikre elevens rett til å uttale seg, jf. §§ 2-9 og 3-7.

Oppsummeringsvis mener direktoratet prinsipalt at det er rektor selv som må treffe avgjørelsen om å bortvise elevene fra opplæringen. Subsidiært at det er rektor selv som må treffe avgjørelsen der elevene bortvises for mer enn resten av timen. Læreren adgang bør ikke overstige timen læreren selv underviser (to timer dersom det er en dobbelttime). Det er stor forskjell på at læreren skal kunne bortvise for timen vedkommende selv underviser i og det å kunne bortvise for resten av dagen. Dersom en bortvisning for resten av dagen skjer i 1. time, vil det være svært inngripende for eleven.

Annet personale i skolen enn lærerne bør ikke kunne bli delegert bortvisningsmyndighet.

Behov for økt fokus på klasseledelse og en gjennomgang av skolens maktmidler.

Direktoratet er enig i at det er behov for tiltak knyttet til å bedre elevenes læringsmiljø og sikre at skolen har egnede tiltak for å redusere bråk, uro og disiplinproblemer. Her er det behov for å se på forhold knyttet til skoleledelse, klasseledelse, elevens oppførsel og ulike virkemidler.

Direktoratet ønsker økt fokus på god klasseledelse. At klasseledelse er viktig er understreket i Nordahl, Mausethagen og Kostøl (2009) *Skoler med liten og stor forekomst av atferdsproblemer*.¹ I denne rapporten understrekes det på side 82 at klasser med lite atferdsproblemer har "en klar overvekt av solide timer, kjennetegnet av tydelig og hensiktsmessig ledelse, gode relasjoner mellom lærer og elev og fravær av lærings- og undervisningshemmende atferd." Her er det også understreket at utydelige regler og regelhåndhevelse kan føre til mye atferdsproblemer og lavt læringsutbytte. Fokus på klasseledelse og skoleledelse vil være viktig redskaper.

Direktoratet mener det er behov for en mer samlet gjennomgang av skolens maktmidler. Det kan synes som om det er uklart hvilke maktmidler rektor og den enkelte lærer kan ta i bruk, for eksempel i forbindelse med beslagleggelse av gjenstander, ransaking, digital mobbing og forsentskimming. Dette kan det være behov for å klargjøre. Det kan også være behov for å se nærmere på bruk av tvangsmidler. I Ot.prp. nr. 46 (1997-1998) side 116 slår departementet fast reglene om tvang i sosialtjenesteloven ikke skal gis anvendelse, blant annet fordi dette var nye regler som det var ønskelig å se på erfaringene fra. Det kan muligens være på tide å se nærmere på dette.

En mer helhetlig gjennomgang av skolens maktmidler bør også ses i forhold til prinsipper for god klasseledelse.

Med vennlig hilsen

Erik Bolstad Pettersen
Divisjonsdirektør

Kjersti Botnan Larsen
rådgiver

¹ Høgskolen i Hedmark. Rapport nr. 3 – 2009.